

Hilsnerova aféra

- historický, náboženský a sociokulturní kontext

Mgr. Kristýna Kuboňová

Židé v českých zemích v 19. století

- ❖ po období relativní nestability je na konci 18. století Židům přiznána řada práv a svobod umožňujících jejich další hospodářský, společenský a kulturní rozvoj
- ❖ možnost studovat na VŠ, zakládat školy s nenáboženskou výukou (vyučovacím jazykem němčina), obdělávat půdu, vést vlastní podnikání a obchodovat – postupná emancipace a asimilace židovského obyvatelstva
- ❖ emancipační proces následně podpořen prosincovou ústavou v roce 1867 – Židé plnoprávními občany Rakousko-Uherska
- ❖ židovská asimilace do české společnosti vnímána jako násilná snaha o její poněmčení (česko-německý národnostní konflikt – německé židovské školy, židovští podnikatelé coby němečtí kapitalističtí vykořisťovatelé)

- ❖ v době hospodářské krize v roce 1873 Židé spatřováni za příčinou hospodářského úpadku
- ❖ postupná radikalizace českých i německých nacionalistických hnutí – propagace teorií spiknutí, hledání národních nepřátel, sledování národní loajality (jazykové zvyklosti, obcovací řeč při sčítání lidu), hospodářský bojkot, výbuchy násilí
- ❖ vrcholem radikálního nacionalismu vlna nepokojů v souvislosti se svržením Badeniho vlády na podzim roku 1897 německými nacionalisty (Badeniho jazyková nařízení) – cílem útoků nejen pražské německé obchody, ale i židovské obchody a domy
- ❖ původně židovská asimilace orientovaná proněmecky (intelektuálové, průmyslníci a vyšší společenské vrstvy), poté převládnutí asimilace k českému národu (střední a nižší vrstvy) – splynutí na jazykové, národně-kulturní, etické i duchovní úrovni

- ❖ stereotypní protižidovské vnímání vycházející z náboženské, kulturní, jazykové a etnické jinakosti – obviňování Židů z vraždy Ježíše Krista, z otravování studní a šíření morové nákazy, ze znesvěcování hostií, z rituálních vražd křesťanských panen a chlapců, z plánování celosvětového židovského spiknutí
- ❖ Židé považováni za univerzální viníky zodpovědné za hroucení tradičních hodnot a další negativní následky modernizace a sekularizace společnosti
- ❖ stereotyp Žida jako člověka nepřizpůsobivého, lichváře usilujícího pouze o vlastní obohacení se, cizopasníka parazitujícího na českém národě, podvodníka, vydřiducha a zloděje, lenocha vyhledávajícího snadný výdělek a chlípného svůdce křesťanských panen
- ❖ vliv těchto stereotypních představ na českou společnost patrný v úspěšnosti antisemitsky orientovaných politických stran při volbách do říšského parlamentu a především v době Hilsnerovy aféry

Hilsnerova aféra

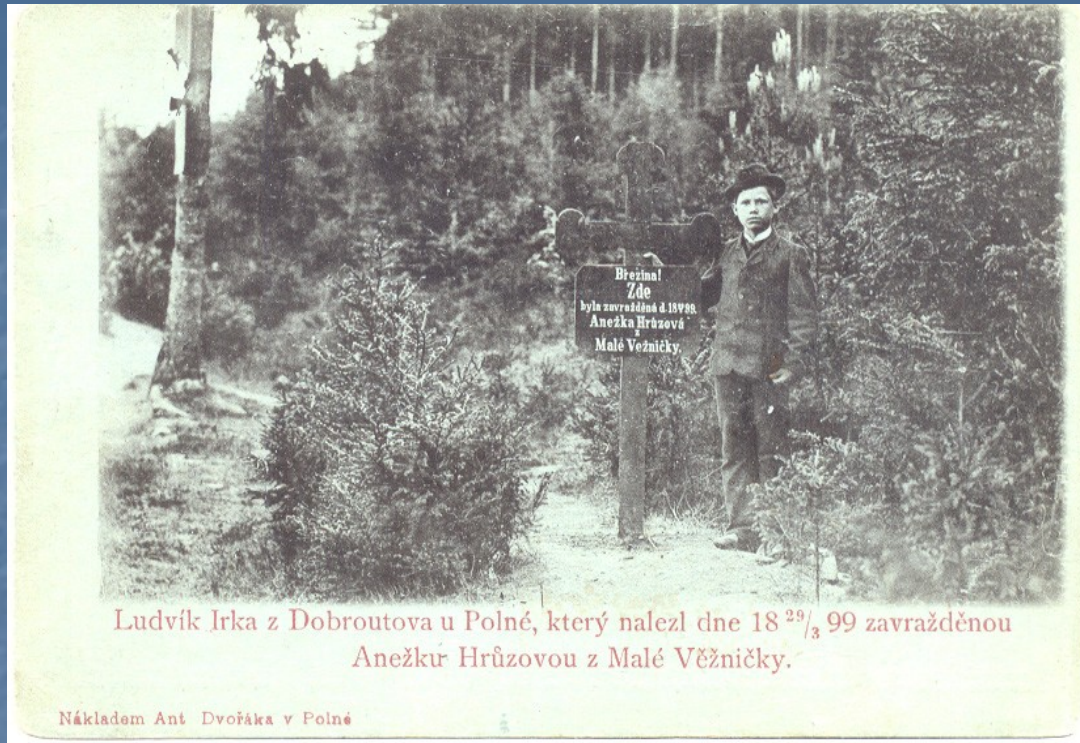
- ❖ v předvečer Božího hodu Velikonočního, dne 1.4.1899 byla v lesíku Březina poblíž cesty mezi Polnou a Malou Věžnicí nalezeno tělo devatenáctileté dívky Anežky Hružové s hlubokou řeznou ranou na krku

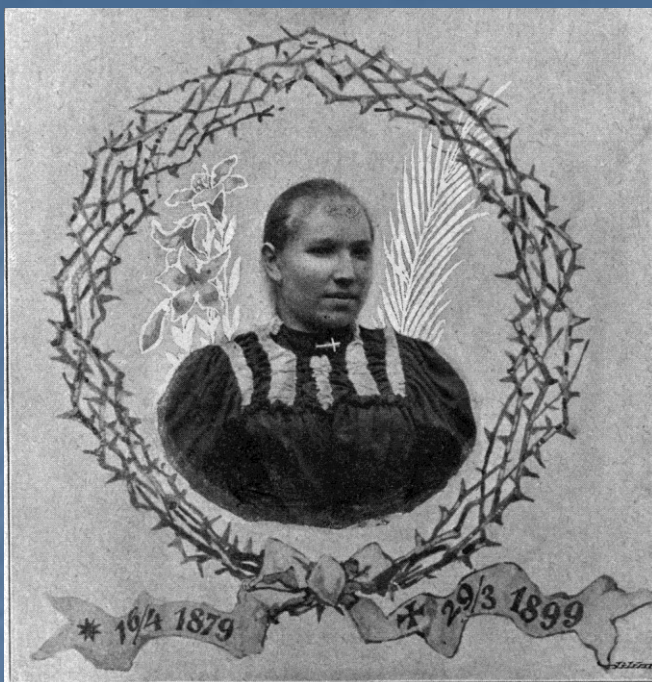
Místo v lese „Březině“ u Polné, kde byla zavražděna Anežka Hružová z Malé Věžničky 18²⁹/₃/99.

Nákladem Ant. Dvořáka v Polně.

- ❖ na základě zběžného ohledání místa činu polenský strážmistr Klenovec konstatoval, že dívka byla zavražděna
- ❖ někdo z přítomných pronesl, že byla „*podkošerována*“ a že to musel udělat Leopold Hilsner, židovský mladík žijící se svou matkou a bratrem v chudých poměrech v židovské čtvrti v Polné
- ❖ obviněním Leopolda Hilsnera a označením řezné rány na krku jako rány po košeráckém řezu se z vraždy Anežky Hrůzové stala vražda rituální, motivovaná údajnými náboženskými rituály odehrávajícími se v době židovského svátku Pesach
- ❖ Pesach však v roce 1899 skončil již dávno před křesťanskými Velikonocemi a Leopold Hilsner nezastával funkci *mohela*
- ❖ z Anežky Hrůzové byla učiněna křesťanská mučednice, která byla vystavena hroznému utrpení, a na místě nálezu jejího těla byl postaven kříž

- ❖ představa Anežčiny mučednické smrti se rychle rozšířila mezi obyvatele okolních vesnic a na její pohřeb se sešlo velké množství lidí
- ❖ mezi lidem se začaly také šířit obrázky s Anežčiny portrétem a pohlednice, na nichž byli zachyceni zarmoucení pozůstalí

Anežka Hružová.

Matka a sestra Anežky Hružové z Malé Vězničky u Polné
zavražděné 1899.

DVOŘÁK & RUDOLF, NĚM. BRD.

Veškerá práva vyhrazena.

Nákladem Ant. Dvořáka v Polné.

- ❖ kromě těchto fotografií mezi lidem kolovaly i obrázky znázorňující rituální vraždu, na nichž bylo patrné, že jedním z vykonavatelů této vraždy je Leopold Hilsner (kvůli věrohodnosti teorie o rituální vraždě se začalo spekulovat o dalších dvou spolupachatelích – spekulace podpořeny svědectvím povozníka Františka Cinka)

**Der Blutmord an der christlichen Jungfrau
Agnes Gruza**

am 29. März 1899 im Biezina-Walde bei Polna.

Der Schächter
der alljährl. Eühnpfer,

Leopold Hülsner
der Beschaffer
des Opfers

Ein Kultus-Beamter
der Hebräer.

Verfamulich bestätigte der Wiener Oberste Gerichtshof die
in Kuttenberg und Pisek an Hülsner erkannten Todesurteile.

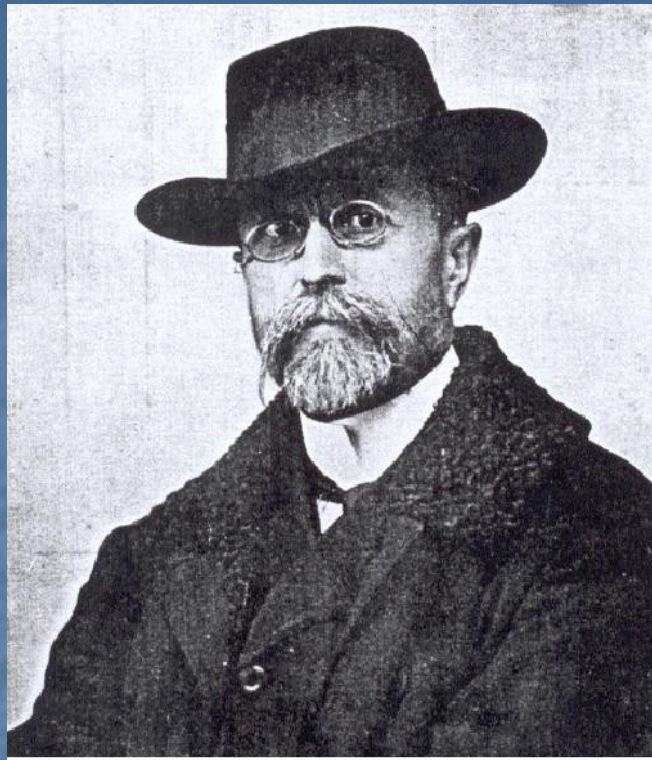
Siehe auch: „Die Wahrheiten über die Morde in Polna“ 70 Pf.

Eltern, hütet Eure Kinder, hütet Euer höchstes Gut,
Das der große Schicksalslenker anvertraut hat Eurer Hüt,
Schmeichelnd naht der Feind, der Dämon, lächelnd lockt sein Angesicht
Drum vom Antlitz reißt die Maske ihm, dem süßen, falschen Wicht!
Euren Kleinen, den Bedrohten, stellt im wahren Bild ihn dar,
Schreit zum Himmel doch um Eühne schon der großen Opfer Schar!

- ❖ svědectví Františka Cinka navodilo dojem, že vražda Anežky Hružové byla cílem předem promyšleného židovského spiknutí s náboženskými motivy – tato teorie byla posílena snahou antisemitsky smýšlejících říšských poslanců (Josef Schlesinger, Ernst Schneider) vtáhnout do případu rabína Goldbergera a *mohela* Morice Kurzweila
- ❖ žalobce podložil obžalobu svědectvími Petra Pešáka (z cesty na Dobroutov 600 kroků vzdálené viděl Hilsnera na místě činu, později dodal, že tam s ním byli ještě další dva lidé) a Johany Vomelové, manželky starosty Malé Věžnice (setkala se v Březině s vrahem, ale neztotožnila jej s Hilsnerem – dosvědčila pouze jejich vzájemnou podobnost)
- ❖ proti Hilsnerovi svědčil fakt, že se jako člověk bez stálého zaměstnání často potuloval po lesích v okolí Polné, poblíž Březiny se scházel se svými kamarády a v minulosti byl trestán za vyhrožování své přítelkyni Anně Benešové smrtí

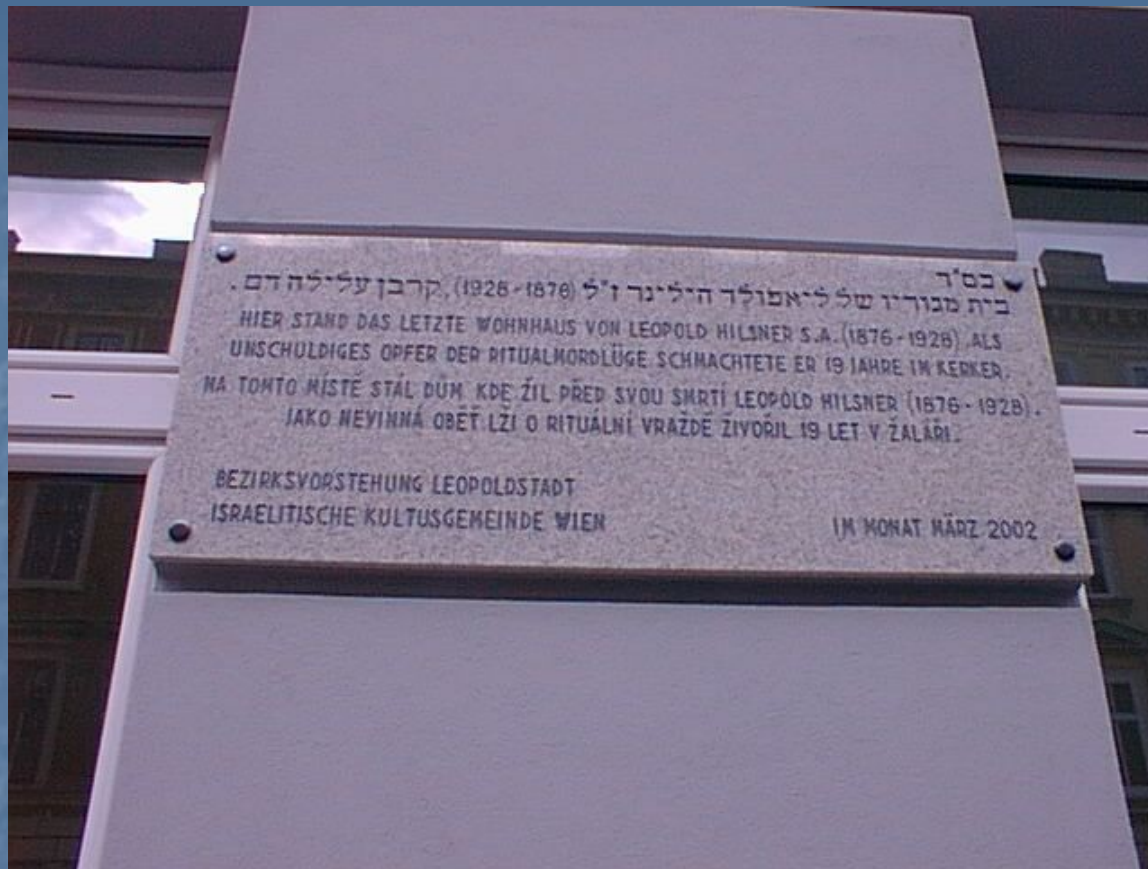

- ❖ stigma člověka, žijícího na okraji společnosti bez zájmu postarat se o svou vlastní finanční nezávislost, a v minulosti již jednou stanuvšího před soudem za obtěžování bývalé milenky, zřejmě významně přispělo k tomu, že se představa Hilsnera jako vraha mladé dívky stala všeobecně snadno přijatelnou
- ❖ Hilsnerovi velmi přitížilo, když se k vraždě Anežky Hružové ve vězení přiznal svému spoluvězni, a ačkoliv své přiznání později před soudem odvolal, v očích nejširší veřejnosti si tím sám nad sebou podepsal ortel

- ❖ významnou roli v Hilsnerově případě zastával také Tomáš G. Masaryk, který poukazoval nejen na nesrovnalosti při vyšetřování, nepřímé a snadno zpochybnitelné důkazy a nevěrohodnost svědků, ale i na Hilsnerovu „jednoduchost“, která vylučovala jeho možnou účast na důkladně promyšleném zločinu
- ❖ T.G.M. vyzýval národ k používání zdravého selského rozumu

- ❖ díky Masarykově intervenci došlo 25. dubna 1900 ke zrušení rozsudku smrti, vydaného soudem v Kutné Hoře, a Hilsnerovi se dostalo nového soudního řízení u soudu v Písku
- ❖ obžaloba zde Hilsnera obvinila nejen z vraždy Anežky Hrůzové, ale navíc i ze spoluúčasti na vraždě Marie Klímové (zavražděné roku 1898), a dosáhla opětovného odsouzení Leopolda Hilsnera k trestu smrti oběšením
- ❖ císařem Františkem Josefem I. byl trest později zmírněn na doživotí a císař Karel I. pak v roce 1918 Hilsnerovi udělil milost
- ❖ zbytek života Hilsner strávil pod změněným jménem Heller ve Velkém Meziříčí, Praze a Vídni, kde zemřel a je i pochován
- ❖ od roku 1996 se o dosažení revize procesu a Hilsnerovy rehabilitace pokouší MUDr. Petr Vašíček žijící ve Vídni

Otázkou tedy zůstává: byl Hilsner skutečně vrahem nebo pouhou obětí?

Děkuji za pozornost :o)

